

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 557/2021
20.01.2022. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Слађане Накић Момировић, председника већа, Добриле Страјина, Марине Милановић, Бранислава Босилковића и Бранке Дражић, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији су пуномоћници Мишо Добријевић и Бојан Добријевић, адвокати из ..., против тужене „UniCredit Bank Србија“ а.д. Нови Београд, чији је пуномоћник Тијана Воротовић, адвокат из ..., ради утврђења и стицања без основа, одлучујући о ревизији тужене изјављеној против пресуде Вишег суда у Београду Гж 13026/19 од 07.05.2020. године, исправљене решењем истог суда Гж 13026/19 од 17.06.2020. године, у седници одржаној 20.01.2022. године, донео је

ПРЕСУДУ

ДОЗВОЉАВА СЕ одлучивање о посебној ревизији тужене изјављеној против пресуде Вишег суда у Београду Гж 13026/19 од 07.05.2020. године, исправљене решењем истог суда Гж 13026/19 од 17.06.2020. године.

ПРЕИНАЧУЈЕ СЕ пресуда Вишег суда у Београду Гж 13026/19 од 07.05.2020. године, исправљена решењем истог суда Гж 13026/19 од 17.06.2020. године, у ставу првом изреке и пресуда Првог основног суда у Београду П 17540/17 од 21.05.2019. године, тако што се **ОДБИЈА** као неоснован тужбени захтев тужиоца да се обавезе тужена да тужиоцу на име стицања без основа по основу обраде кредитног захтева по Уговору о стамбеном кредиту број ../11 од 17.10.2011. године исплати износ од 11.891,89 динара са законском затезном каматом почев од 21.11.2011. године, па до исплате, по основу накнаде на име праћења кредита по Уговору о стамбеном кредиту број ../11 од 17.10.2011. године исплати износ од 1.236,59 динара са законском затезном каматом почев од 05.11.2012. године па до исплате, износ од 923,52 динара са законском затезном каматом почев од 05.11.2013. године па до исплате, износ од 642,93 динара са законском затезном каматом почев од 05.11.2014. године па до исплате, износ од 359,75 динара са законском затезном каматом почев од 18.02.2015. године па до исплате и износ од 369,53 динара са законском затезном каматом почев од 05.11.2015. године па до исплате, на име стицања без основа по основу премије осигурања код Националне корпорације за осигурање стамбених кредита и накнаде на име административних трошкова подношења захтева за осигурање код Националне корпорације за осигурање стамбених кредита по Уговору о стамбеном кредиту број ../11 од 17.10.2011. године износ од 86.240,86 динара са законском затезном каматом почев од 21.11.2011. године, па до исплате, на име стицања без основа по основу обраде кредитног захтева и накнаде на име праћења кредита по Уговору о стамбеном кредиту број ... од 08.03.2016. године износ од 40.000,00 динара са законском затезном

каматом почев од 03.06.2016. године, па до исплате и износ од 5.118,51 динара са законском затезном каматом од 05.06.2017. године, па до исплате и на име стицања без основа по основу накнаде на име обраде кредитног захтева по Уговору о готовинском кредиту број ... од 03.06.2016. године износ од 20.000,00 динара са законском затезном каматом почев од 08.03.2016. године, па до исплате.

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужилац да туженој накнади трошкове ревизијског поступка у износу од 12.000,00 динара у року од 15 дана од дана пријема отправка пресуде.

Образложење

Пресудом Првог основног суда у Београду П 17540/17 од 21.05.2019. године, ставом првим изреке, усвојен је тужбени захтев тужиоца и обавезана тужена да тужиоцу на име стицања без основа по основу обраде кредитног захтева по Уговору о стамбеном кредиту број ../11, закљученом дана 17.10.2011. године између тужиоца и тужене, исплати износ од 11.891,89 динара са законском затезном каматом почев од 21.11.2011. године, па до исплате. Другим ставом изреке, обавезана је тужена да тужиоцу на име стицања без основа по основу накнаде на име праћења кредита по Уговору о стамбеном кредиту број ../11, закљученом дана 17.10.2011. године између тужиоца и тужене, исплати износ од 1.236,59 динара са законском затезном каматом почев од 05.11.2012. године па до исплате, износ од 923,52 динара са законском затезном каматом почев од 05.11.2013. године па до исплате, износ од 642,93 динара са законском затезном каматом почев од 05.11.2014. године па до исплате, износ од 359,75 динара са законском затезном каматом почев од 18.02.2015. године па до исплате и износ од 369,53 динара са законском затезном каматом почев од 05.11.2015. године, па до исплате. Трећим ставом изреке, обавезана је тужена да тужиоцу на име стицања без основа по основу премије осигурања код Националне корпорације за осигурање стамбених кредита и накнаде на име административних трошкова подношења захтева за осигурање код Националне корпорације за осигурање стамбених кредита по Уговору о стамбеном кредиту број ../11, закљученом дана 17.10.2011. године између тужиоца и тужене, исплати износ од 86.240,86 динара са законском затезном каматом почев од 21.11.2011. године, па до исплате. Четвртим ставом изреке, обавезана тужена да тужиоцу на име стицања без основа по основу обраде кредитног захтева по Уговору о стамбеном кредиту број ..., закљученом дана 08.03.2016. године између тужиоца и тужене, исплати износ од 40.000,00 динара са законском затезном каматом почев од 03.06.2016. године, па до исплате. Петим ставом изреке, обавезана је тужена да тужиоцу на име стицања без основа по основу накнаде на име праћења кредита годишње по Уговору о стамбеном кредиту број ..., закљученом дана 08.03.2016. године између тужиоца и тужене, исплати износ од 5.118,51 динара са законском затезном каматом од 05.06.2017. године, па до исплате. Шестим ставом изреке, обавезана тужена да тужиоцу на име стицања без основа по основу накнаде на име обраде кредитног захтева по Уговору о готовинском кредиту број ..., закљученом дана 03.06.2016. године између тужиоца и тужене, исплати износ од 20.000,00 динара са законском затезном каматом почев од 08.03.2016. године, па до исплате. Седмим ставом изреке, обавезана је тужена да тужиоцу на име накнаде трошкова парничног поступка исплати износ од 189.093,00 динара са законском затезном каматом почев од дана кад се стекну услови за извршење, па до исплате.

Пресудом Вишег суда у Београду Гж 13026/19 од 07.05.2020. године, исправљеном решењем истог суда Гж 13026/19 од 17.06.2020. године, ставом првим изреке, одбијена је, као неоснована жалба тужене и потврђена првостепена пресуда у ставу првом, другом, трећем, четвртном, петом и шестом изреке. Другим ставом изреке, укинута је решење о трошковима поступка садржано у ставу седмом изреке првостепене пресуде и спис у том делу враћен првостепеном суду на поновно суђење.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужена је благовремено изјавила ревизију због погрешне примене материјалног права са позивом на одредбу члана 404. Закона о парничном поступку, ради уједначавања судске праксе.

Одлучујући о дозвољености ревизије у смислу члана 404. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ број 72/11, 49/2013-УС, 74/2013-УС, 55/14, 87/18 и 18/20), Врховни касациони суд је оценио да су испуњени услови за одлучивање о посебној ревизији тужене ради уједначавања судске праксе, па је на основу члана 404. став 2. тог закона одлучио као у ставу првом изреке.

Испитујући побијану пресуду у смислу члана 408. Закона о парничном поступку, Врховни касациони суд је утврдио да је ревизија тужене основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП на коју Врховни касациони суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, тужилац као корисник кредита и тужена су закључили три уговора, од чега уговор о стамбеном кредиту и два уговора о готовинском кредиту. Уговором о стамбеном кредиту број РР ../11 од 17.10.2011. године, тужена је одобрила тужиоцу као кориснику кредита стамбени кредит у износу од 23.000 евра у динарској противвредности по средњем курсу НБС на дан пуштања средстава, а чланом 5. став 1. тачке 2., 3. и 4. и чланом 11. став 1. тачка 1., 2. и 3. уговора, предвиђено је да ће тужилац као корисник кредита, платити једнократну накнаду од 0,5% укупног износа кредита у динарској противвредности, накнаду за праћење кредита 0,05%, која се наплаћује једном годишње на неплаћени износ главнице, све по средњем курсу НБС важећем на дан уплате и накнаду за осигурање кредита у фиксном износу од 805 евра. Уговором о готовинском кредиту број ... од 08.03.2016. године, тужена банка је тужиоцу одобрила готовински кредит у износу од 1.000.000,00 динара, а чланом 9. став 1. тачка 2. наведеног уговора, уговорено је да се корисник кредита обавезује да плати банци фиксну једнократну накнаду за обраду кредитног захтева 2% од одобреног износа кредита, односно минимум 1.600,00 динара, као и фиксну накнаду за праћење кредита на неплаћени износ главнице 0,50% годишње. Уговором о готовинском кредиту број ... од 03.06.2016. године, тужена банка је тужиоцу одобрила готовински кредит у износу од 2.000.000,00 динара. Чланом 9. став 1. тачка 9. наведеног уговора предвиђено је да се корисник кредита обавезује да плати банци фиксну једнократну накнаду за обраду кредитног захтева 2% од одређеног износа кредита, односно минимум 1.600,00 динара. У основним подацима о кредиту уговора о стамбеном кредиту број РР ../11 од 17.10.2011. године од 21.09.2011. године, у тачки 16. наведен је укупан износ накнада и других трошкова које клијент треба да плати у току одобравања и реализације уговора о кредиту у износу од 94.071,63 динара. У понуди уговора о кредиту од 08.03.2016. године (образац 1Б-

основни подаци о кредиту), у члану 3.3 утврђена је врста и висина свих накнада и других трошкова који падају на терет корисника кредита, у износу од 26.272,72 динара, као и у понуди поводом уговора о кредиту од 03.06.2016. године (образац 1Б-основни подаци о кредиту), у члану 3.3 утврђена је врста и висина свих накнада и других трошкова који падају на терет корисника кредита у износу од 50.686,84 динара, а све је предвиђено као једнократан трошак, фиксно, што одговара и садржини спорних уговорних одредаба којима се тужилац као корисник кредита обавезао да даваоцу кредита плати фиксну накнаду за обраду захтева. Тужена је од тужиоца по основу наведених накнада наплатила износе ближе наведене у изреци побијане одлуке.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су закључили да наведене одредбе нису у складу са начелом савесности и поштења и добром пословном праксом, на који начин није обезбеђена равнотежа у правима и обавезама уговорених странака банке и клијента, налазећи да су наведене одредбе ништаве, јер су у супротности са одредбама члана 103. и 105. Закона о облигационим односима, те да немају упориште у одредбама Закона о заштити корисника финансијских услуга. Осим тога, тужиоцу је остао непознат механизам на основу којег се добија висина трошкова, што га доводи у неравноправан положај у односу на тужену, која је на основу унапред припремљених и одштампаних уговора о кредиту, на чију садржину тужилац није могао да утиче, наведене уговоре закључила, те тужиоцу ставила на располагање наведена новчана средства, при томе за себе задржавајући право да одреди трошкове кредита без одговарајућег образложења који су то трошкови, на основу чега су утврђени и зашто се везују за износ одобрених кредита, што је у супротности са одредбама члана 46. став 2. ЗОО, затим у супротности са начелом једнаке вредности узајамних давања у смислу члана 15., 12. и 47. Закона о облигационим односима. Због наведеног, по оцени нижестепених судова тужена је у обавези да врати оно што је по основу ништавих одредаба примила сходно члану 210. и 214. ЗОО.

Врховни касациони суд налази да се основано ревизијом тужене указује да је другостепени суд погрешно применио материјално право.

Према члану 103. став 1. Закона о облигационим односима (ЗОО) уговор је ништав ако је противан принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима и то ако циљ повређеног правила и закон не упућују на нешто друго и на ништавост се по члану 109. пази по службеној дужности.

Према одредби члана 1065. Закона о облигационим односима, уговором о кредиту банка се обавезује да кориснику кредита стави на располагање одређени износ новчаних средстава, на одређено или неодређено време, за неку намену или без утврђене намене, а корисник се обавезује да банци плаћа уговорену камату и добијени износ новца врати у време и на начин како је утврђено уговором. Уговор о кредиту се закључује у писменој форми што значи да се у писаном тексту уговора мора утврдити износ кредитних средстава, као и услови давања, коришћења и враћања кредита (члан 1066. наведеног закона).

Право банке да обрачунава трошкове и накнаде банкарских услуга поводом закључених уговора о кредиту произлази из члана 43. Закона о банкама, којим је

предвиђена могућност јединственог начина обрачуна и објављивања трошкова, камата и накнада банкарских услуга и то нарочито по основу депозитних и кредитних послова.

Ово право банке је регулисано и подзаконским актима и то: Одлуком о начину и поступку спровођења општих услова пословања које банка примењује у односу с клијентима физичким лицима („Службени гласник РС“ број 74/09 која се примењује од 31.10.2009. године) и која је важила у време закључења предметног уговора о кредиту од 17.10.2011. године. Овом Одлуком се прописује јединствени начин обрачуна и објављивања трошкова, камата и накнада банкарских услуга и то нарочито на основу кредитних послова, као и ближи услови и начин обавештавања клијената банке (тачка 1. став 1). На основу одредаба тачке 5. ове Одлуке може се закључити да понуда банке која се односи на кредите треба да јасно и недвосмислено садржи следеће податке: врсте и висине, односно распон свих накнада и других трошкова који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе и који падају на терет корисника кредита, уз одређење да ли су фиксни или променљиви, а ако су променљиви – периоде у којима ће их банка мењати, начин измене и разлоге за измену (став 11). Наведени подаци треба да буду утврђени и исказани у понуди тако да клијента ниједног тренутка не доведу у заблуду што се тиче било ког елемента тих података (тачка 13. став 2) и достављени клијенту на начин прописан упутством из тачке 19. ове одлуке. Поред тога, по одредби тачке 14. став 2. наведене Одлуке, при закључивању уговора о кредиту банка уз уговор уручује клијенту један примерак плана отплате кредита, као и преглед битних елемената тог кредита који садржи основне податке о кредиту.

Имајући у виду утврђено чињенично стање, тужилац је као корисник кредита закључио уговор о кредиту са туженом дана 17.10.2011. године, а тужена је уз одговор на тужбу доставила и образац Основних података у којем је у тачки 16. наведен је укупан износ накнада и других трошкова које клијент треба да плати у току одобравања и реализације уговора о кредиту у износу од 94.071,63 динара. Како је у наведеном обрасцу Основних података о кредиту који је уручен тужиоцу пре закључења уговора исказана накнада од 94.071,63 динара, као податак о укупном износу накнада и других трошкова које клијент треба да плати у току одобравања и реализације уговора о кредиту, а који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе, то супротно становишту нижестепених судова, у овом случају није изостало јасно и потпуно обавештавање корисника кредита пре закључења уговора у складу са Одлуком о начину и поступку спровођења општих услова пословања које банка примењује у односу с клијентима физичким лицима („Службени гласник РС“ број 74/09 која се примењује од 31.10.2009. године). Банка сходно наведеним законским одредбама није била у обавези да исказује структуру ове накнаде нити од чега се састоји, односно да ли је реч о стварним трошковима који су реални и оправдани. Имајући у виду наведено, уговорна одредба којом се корисник кредита обавезује да плати банци трошкове за обраду захтева и накнаду за праћење кредита, трошак осигурања код НКОСК-а и трошак обраде захтева код НКОСК-а није противна основним начелима облигационог права, нити условима и начину обавештавања клијената банке, па како предметна одредба није ништава, тужилац неосновано потражује наплаћени новчани износ са законском затезном каматом на основу чланова 104. и 214. ЗОО.

Право банке да обрачунава трошкове и накнаде банкарских услуга поводом закључених уговора о кредиту од 08.03.2016. године и 03.06.2016. године такође

произилази из члана 43. Закона о банкама и регулисано је и подзаконским актима – Одлуком о условима и начину обрачуна ефективне каматне стопе и изгледу и садржини образаца који се уручују кориснику („Службени гласник РС“, број 65/11), која је донета на основу одредаба Закона о заштити корисника финансијских услуга („Службени гласник РС“, број 36/11 и 139/14), који се примењује од 05.12.2011. године, па тако и у овом случају с обзиром да су наведени уговори о кредиту закључени 08.03.2016. године и 03.06.2016. године.

Сходно томе, банка има право на наплату трошкова и накнада банкарских услуга у вези са реализацијом кредита, али је таква одредба уговора правно ваљана под условом да је понуда банке садржала врсту и висину свих накнада и других трошкова који падају на терет корисника кредита уз одређење да ли су фиксни или променљиви, а ако су променљиви – периоде у којима ће се мењати и начин измене, што је прописано у одредби члана 17. став 4. тачка 10. Закона о заштити корисника финансијских услуга. Наведено обавештавање корисника у предуговорној фази засновано је на једном од основних начела заштите корисника (право корисника на информисање) и обухвата дужност банке да кориснику пружи информације и одговарајућа објашњења о условима који се односе на (између осталог) уговор о кредиту за који је показао интересовање (у даљем тексту: понуду), на начин који ће кориснику омогућити да упореди понуде различитих давалаца истих услуга и процени да ли ови услови одговарају његовим потребама и финансијској ситуацији, али који корисника ниједног тренутка неће довести у заблуду (чланови 5. тачка 3. и 17. став 1. наведеног закона).

Сагласно овим законским одредбама у наведеној Одлуци Народне банке Србије („Службени гласник РС“, број 65/11) ближе су утврђени изглед и садржина образаца на којима се понуда уручује кориснику, па је банка дужна да кориснику кредита пре закључења уговора уручи понуду сачињену на одговарајућем обрасцу (образак 1Б основни подаци о кредиту) који у тачки 3. обухвата трошкове кредита, а у тачки 3.3 врсту и висину свих накнада и других трошкова који падају на терет корисника кредита (очекивани трошкови у динарима исказују се у апсолутном износу).

Према утврђеном чињеничном стању, у понуди поводом уговора о кредиту од 08.03.2016. године (образак 1Б-основни подаци о кредиту), у члану 3.3 утврђена је врста и висина свих накнада и других трошкова који падају на терет корисника кредита, у износу од 26.272,72 динара, као и у понуди поводом уговора о кредиту од 03.06.2016. године (образак 1Б-основни подаци о кредиту), у члану 3.3 утврђена је врста и висина свих накнада и других трошкова који падају на терет корисника кредита у износу од 50.686,84 динара, а све је предвиђено као једнократан трошак, фиксно, што одговара и садржини спорних уговорних одредаба којима се тужилац као корисник кредита обавезао да даваоцу кредита плати фиксну накнаду за обраду захтева. Како је тужилац, садржином наведених понуда у предуговорној фази (образак 1Б-основни подаци о кредиту), обавештен о врсти и висини накнада које падају на његов терет, као и о врсти и висини накнаде за обраду захтева, то банка није била у обавези да доказује структуру ове накнаде нити од чега се састоји, нити је таква уговорна одредба неодређена у смислу чланова 8. и 19. став 1. тачка 12. Закона о заштити корисника финансијских услуга. Наиме, исказивање ове накнаде за банкарску услугу (одржавање

кредита) задовољава услов одређености уговорне обавезе (врста и висина/фиксна или променљива) и у смислу члана 50. Закона о облигационим односима.

Имајући у виду наведено, у овом случају уговорне одредбе којиме се корисник кредита обавезује да плати банци провизије за обраду захтева нису противна основним начелима облигационог права, нити основним начелима заштите корисника финансијских услуга. Како спорне уговорне одредбе нису ништаве, тужилац неосновано потражује наплаћене новчане износе са законском затезном каматом на основу чланова 104. и 214. ЗОО.

На основу члана 416. став 1. ЗПП, Врховни касациони суд је одлучио као у ставу другом изреке.

Одлуку о трошковима ревизијског поступка, садржану у ставу трећем изреке, Врховни касациони суд је донео на основу одредбе члана 165. став 2., у вези члана 153. став 1. и 154. Закона о парничном поступку. Тужиоцу су признати трошкови на име ангажовања пуномоћника - адвоката, за састав ревизије у износу од 12.000,00 динара, применом Адвокатске тарифе важеће у време предузимања те парничне радње, док трошак судских такси није признат јер захтев није опредељен у смислу члана 163. став 2. ЗПП.

**Председник већа-судија
Слађана Накић Момировић,с.р.**

**За тачност отправка
управитељ писарнице
Марина Антонић**